

Programa școlară
pentru disciplina

Gramatica aplicată a limbii române

Clasa a IX-a

Curriculum de specialitate (CS)
pentru filiera vocațională, profilul pedagogic,
specializarea *Educație timpurie și*
Pedagogia educație nonformală

Programa școlară pentru disciplina *Gramatica aplicată a limbii române* reprezintă o ofertă de curriculum de specialitate (CS) pentru filiera vocațională, profilul pedagogic, specializările Educație timpurie și Educație nonformală, având alocată o oră/săptămână, pe durata clasei a IX-a.

Dezvoltarea competențelor de comunicare scrisă în limba română, în acord cu normele academice în vigoare, se impune cu necesitate în pregătirea elevilor din liceele cu profil pedagogic, alături de dezvoltarea competențelor de comunicare orală. Finalitățile studiului limbii române la profilul pedagogic se regăsesc în capacitatea fiecărui elev de a produce și de a recepta texte, de a comunica liber, deschis, corect, coerent și expresiv.

Dezvoltarea capacităților de comunicare, prin aprofundarea unor tehnici de exprimare și de redactare, implică asimilarea și aprofundarea unor noțiuni fundamentale din domeniul limbii, fiind vizate toate palierele acesteia: fonetică și fonologie, lexicologie și semantică, morfologie și elemente de sintaxă. În prezent, la nivel liceal, competența lingvistică este dezvoltată în context integrat, funcțional, în programele disciplinei *Limba și literatura română*. Această abordare necesită o extindere a contextului formativ, în acord cu finalitățile educaționale specifice profilului pedagogic, în sensul aprofundării cunoștințelor din domeniul lingvistic în vederea formării specializate a competențelor de comunicare ale elevilor.

Programa școlară pentru disciplina *Gramatica aplicată a limbii române* urmărește:

- conștientizarea de către elevi a structurii și a funcționării limbii ca sistem unitar, în permanentă devenire, și ca ansamblu al elementelor de construcție a comunicării;
- cunoașterea și folosirea corectă a aspectelor de ordin fonetic, lexical, morfologic, sintactic, precum și a regulilor și a procedurilor de structurare a unui enunț și a unui text;
- formarea elevilor ca persoane capabile să respecte și să promoveze normele academice de comunicare orală și scrisă în limba română;
- dezvoltarea capacității elevilor de a se exprima corect, coerent, expresiv și nuanțat în limba română, la nivelul enunțului, al textului și al discursului, scrise sau orale;
- pregătirea elevilor din liceele pedagogice pentru a dezvolta competența de comunicare a copiilor (cunoștințe, abilități, atitudini).

Programa școlară pentru disciplina *Gramatica aplicată a limbii române* pune accent pe latura formativă a învățării, prin varietatea activităților de observare de sistematizare, de analiză, de producere și de redactare de text, precum și prin învățarea și aprofundarea unor tehnici de exprimare orală și scrisă, în spiritul corectitudinii, al fluenței, al clarității și al expresivității limbajului.

În elaborarea programei s-au avut în vedere:

- elementele de proiectare curriculară specifice *Curriculumului Național*;
- prevederi ale Legii educației naționale nr. 198/2023;
- recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții;
- Profilul absolventului aprobat prin O.M. nr. 6731 din 28 noiembrie 2023.

Structura programei cuprinde următoarele elemente:

- Nota de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice, activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele generale sunt definite pentru ciclul inferior al liceului, în cadrul filierei vocaționale, profilul pedagogic, specializările Educație timpurie și Educație nonformală.

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar, sunt derivate din competențele generale și reprezintă etape în dobândirea acestora.

Conținuturile învățării sunt mijloace prin care se urmărește realizarea competențelor.

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrele didactice în utilizarea prezentei programe școlare în ceea ce privește proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare- evaluare în concordanță cu specificul disciplinei.

COMPETENȚE GENERALE (CG)

CG1	Aplicarea metodelor de analiză fonetică, lexicală, semantică, gramaticală în contexte specifice, pentru explorarea structurii limbii române. ⁽⁷⁾
CG2	Receptarea și producerea de mesaje nuanțate și adecvate diferitelor situații de comunicare.
CG3 ⁽⁸⁾	Dezvoltarea gândirii reflexive și critice prin studiul limbii române în vederea îmbunătățirii calității exprimării și a evoluției lingvistice personale.

COMPETENȚE SPECIFICE (CS)
ȘI
EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE (EAI)

CG 1 - Aplicarea metodelor de analiză fonetică, lexicală, semantică, gramaticală în contexte specifice, pentru explorarea structurii limbii române

Clasa a IX-a
<p>CS 1.1. Identificarea sunetelor limbii române și clasificarea lor în funcție de trăsăturile articulatorii, pentru o pronunție corectă⁽¹¹⁾</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de ascultare și de identificare a sunetelor vocalice și consonantice și clasificarea acestora după modul și locul de articulare - exerciții de completare și de asociere între sunete și caracteristicile lor articulatorii - exerciții de analiză fonologică - exerciții de pronunțare corectă a sunetelor dificile (ex: „î”, „r”, „ce”/„ci”) și discutarea diferențelor articulatorii
<p>CS 1.2. Recunoașterea relațiilor semantice dintre cuvinte, pentru a facilita interpretarea corectă a mesajelor și îmbogățirea vocabularului</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de clasificare semantică, de grupare a cuvintelor în categorii semantice cu justificarea alegerii - exerciții de asociere a unor cuvinte în funcție de relația semantică - exerciții de identificare și utilizare corectă a paronimelor în propoziții - reprezentări vizuale (hărți, constelații) ale unor rețele lexicale
<p>CS 1.3. Utilizarea achizițiilor semantice și morfosintactice în analiza cuvintelor din diverse texte, pentru a înțelege și pentru a construi corect enunțuri</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de analiză a propozițiilor și de identificare a părților de vorbire - exerciții de identificare a categoriilor gramaticale (gen, număr, caz, timp, mod etc.) în texte date - joc de rol, cu utilizarea vocabularului specific (interviu de angajare) - exerciții de scriere creativă cu restricții lexicale - rescrierea unor secvențe narative/descriptive, modificând timpul verbelor
<p>CS 1.4. Adaptarea vocabularului în funcție de registrul de limbă (formal/informal) pentru adecvarea mesajului la contextul de comunicare educațional⁽¹¹⁾</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a trăsăturilor specifice diferitelor registre de limbă - exerciții de identificare atât a aspectelor comune, cât și a celor diferite, existente în două sau mai multe texte, rostite în contexte diferite - redactarea unor compuneri, plecând de la cuvinte, aparținând registrelor formal/informal - realizarea unor proiecte tematice utilizând variate tipuri de registre de limbă

CG 2 - Receptarea și producerea de mesaje nuanțate și adecvate diferitelor situații de comunicare

Clasa a IX-a
<p>CS 2.1. Aplicarea regulilor de pronunție, de ortografie și de punctuație în formularea de mesaje și texte orale și scrise, pentru asigurarea corectitudinii exprimării orale și scrise</p> <ul style="list-style-type: none"> - exerciții de dictare, urmate de analiza și de discutarea greșelilor - corectarea unor texte cu greșeli de ortografie și de punctuație - identificarea greșelilor din texte reale (postări online, reclame, articole) - ateliere de <i>scriere ghidată</i>: redactarea unor texte narative/descriptive cu cerințe specifice privind utilizarea anumitor părți de vorbire
<p>CS 2.2. Utilizarea unui lexic adecvat și a unor structuri morfosintactice în funcție de intenția comunicativă și de publicul-țintă, pentru a transmite eficient mesajul dorit</p> <ul style="list-style-type: none"> - inițierea unor situații de comunicare care să vizeze adaptarea vocabularului în funcție de intenția comunicării - jocuri de rol, cu scopul de a adapta limbajul utilizat la un anumit public-țintă - organizarea unor <i>jocuri gramaticale</i>: bingo gramatical/domino cu părți de vorbire sau „<i>Ghicește partea de vorbire</i>” - <i>minidezbatere</i> gramaticale – pregătirea și susținerea unor scurte argumentări, cu accent pe utilizarea corectă a părților de vorbire
<p>CS 2.3. Interpretarea sensurilor contextuale ale cuvintelor în texte literare și nonliterare, pentru a identifica și pentru a analiza sensurile multiple ale termenilor în funcție de context</p> <ul style="list-style-type: none"> - adecvarea unor texte date, la diferite situații de contextuale - exerciții de prezentare a unor informații, idei și puncte de vedere, oferind detalii semnificative și exemple relevante pentru contexte variate - activități tip ștafetă, în care accentul e pus pe realizarea de mini-dialoguri orale, având ca scop exprimarea nuanțată - activități de redactare a unor microeseuri sau compuneri gramaticale orientate tematic „Arborele personajului...”; „Grădina poetului...”

Clasa a IX-a
CS 2.4. Formularea și reformularea enunțurilor corecte și coerente în contexte educaționale și formale, pentru a construi și pentru a restructura enunțurile în mod adecvat
<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de scriere de mesaje formale: redactarea unor e-mailuri, cereri - exerciții de parafrazare: reformularea unor enunțuri pentru adecvarea acestora la contextul formal - simulări de interviuri: prin formularea unor răspunsuri clare și coerente la întrebări formale - utilizarea unor organizatori grafici

CG 3 - Dezvoltarea gândirii reflexive și critice prin studiul limbii române în vederea îmbunătățirii calității exprimării și a evoluției lingvistice personale

Clasa a IX-a
CS 3.1. Justificarea alegerilor lingvistice în redactarea și revizuirea textelor, pentru a explica deciziile luate în procesul de redactare și de revizuire
<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare și de justificare a prezenței unor structuri lingvistice în diferite texte - activități de grup pentru prezentarea argumentelor referitoare la utilizarea unor structuri în diferite situații de comunicare - ateliere de <i>scriere ghidată</i>: redactarea unor texte narative/descriptive cu cerințe specifice privind utilizarea anumitor părți de vorbire - exerciții de tipul „Corectează și explică - Fișe de autocorectare”: corectarea greșelilor, urmate de explicarea corecturilor
CS 3.2. Argumentarea utilizării anumitor structuri morfologice, sintactice și lexicale în funcție de context, pentru a susține rațional alegerile lingvistice în funcție de intenția comunicativă și de contextul discursului
<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de analiză a sensurilor implicite, a conotațiilor și a intențiilor comunicative din mesaje orale sau scrise - exerciții de identificare a informațiilor, a ideilor și a punctelor de vedere prezente în texte variate, urmărind utilizarea anumitor structuri morfologice sau lexicale date - utilizarea metodei Frisco, în vederea analizării celor patru atitudini - conservatoare, exuberantă, pesimistă, optimistă - prin exprimarea punctelor de vedere ale interlocutorului/interlocutorilor - realizarea de proiecte tematice utilizând structuri morfologice și lexicale variate
CS 3.3. Evaluarea calității exprimării din punct de vedere fonetic, lexical, sintactic și morfologic, pentru a analiza și pentru a aprecia exprimarea proprie și a altora din perspectivă lingvistică
<ul style="list-style-type: none"> - activități de identificare și de corectare a greșelilor, explicând tipul acestora și oferind variante corecte - exerciții de completare a unor propoziții ambigue folosind termeni și cuvinte potrivite din punct de vedere semantic și morfologic - exerciții de parafrazare și de reformulare a unor enunțuri - minidezbateri de analiză lingvistică, urmate de analiza exprimării din punct de vedere fonetic, lexical și morfologic
CS 3.4. Elaborarea de reflecții scrise asupra propriei exprimări și a evoluției lingvistice personale, pentru a încuraja autoevaluarea și pentru a conștientiza propriul context lingvistic
<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de redactare și de organizare a textelor proprii - completarea unor fișe de autoevaluare privind pronunția, claritatea și corectitudinea morfologică a termenilor utilizați - activități de tipul „Jurnalul limbii mele” - redactarea unor reflecții scrise în care se analizează propria exprimare (orală și scrisă) - realizarea unui Portofoliu lingvistic personal

CONȚINUTURI ALE ÎNVĂȚĂRII

Clasa a IX-a ⁽⁹⁾

Domenii de conținut	Conținuturi
1. Fonetica și fonologie	1.1. Sunetele limbii române 1.2. Clasificarea articulatorie și acustică a vocalelor și a consoanelor limbii române. Semivocale 1.3. Fenomene de coarticulație: metateză, asimilare, disimilare 1.4. Corespondența dintre litere și sunete. Reprezentarea grafică a sunetelor 1.5. Segmente vocalice. Diftong. Triftong. Hiat 1.6. Silaba. Despărțirea cuvintelor în silabe 1.7. Accentul. Reguli de folosire corectă a accentului în limba română 1.8. Pronunții corecte/incorecte ale neologismelor
2. Lexicologie și semantică	2.1. Vocabularul. Noțiuni generale 2.2. Cuvântul – unitate de bază a vocabularului. Cuvântul - formă și sens 2.3. Mijloace de îmbogățire a vocabularului. Derivarea cu prefixe, sufixe. Compunerea - tipare de compunere, prefixoide, sufixoide. Conversiunea 2.4. Câmpuri lexico-semantică 2.5. Cuvinte polisemantice 2.6. Omonimia, paronimia 2.7. Relații semantice: sinonimie și antonimie 2.8. Sensul cuvintelor. Tipuri de limbaj. Argou. Jargon 2.9. Sensul cuvintelor în context. Denotație. Conotație 2.10. Erori semantice: pleonasmul, confuzia paronimică
3. Morfologie și elemente de sintaxă	<p style="text-align: center;">a. Părțile de vorbire flexibile</p> 3.1. Verbul și grupul verbal. Perspectivă semantică, morfologică. Categoriile gramaticale ale verbului (mod, timp, persoană, număr, diateză, conjugare). Posibilități combinatorii. Ortografia verbului 3.2. Substantivul și grupul nominal. Perspectivă semantică, morfologică. Categoriile gramaticale ale substantivului (gen, număr, caz, determinare). Posibilități combinatorii. Ortografia substantivului 3.3. Pronumele și grupul nominal cu centru pronume. Tipurile pronumelui. Categoriile gramaticale specifice (persoană, număr, gen). Funcții sintactice ale pronumelui. Adjectivele pronominale 3.4. Adjectivul și grupul adjectival. Flexiunea adjectivului. Gradele de comparație. Ortografia adjectivului 3.5. Numeralul și grupul nominal cu centru numeral. Tipuri de numere. Funcții sintactice ale numeralului. Ortografia numeralului <p style="text-align: center;">b. Părțile de vorbire neflexibile</p> 3.7. Adverbul și grupul adverbial. Tipuri de adverbe. Gradele de comparație ale adverbului. Funcții sintactice 3.8. Interjecția și grupul interjecțional. Funcția sintactică a interjecției 3.9. Prepoziția și grupul prepozițional 3.10. Conjuncția. Clasificare

SUGESTII METODOLOGICE

Sugestiile metodologice au în vedere modul de organizare a activității didactice în vederea formării la elevi a competențelor formulate în prezenta programă. Potrivit specificului disciplinei opționale, conținuturile învățării cuprind o parte teoretică și o parte aplicativă, de exersare și aprofundare a conținuturilor predate. Dezvoltarea competențelor-cheie, considerarea elevului ca subiect al activității instructiv-educative și orientarea demersului didactic spre formarea competențelor specifice, accentuarea caracterului practic-aplicativ al disciplinei presupun respectarea unor exigențe precum:

Orientarea activităților către nevoile elevilor. Profesorul va lua ca reper nevoile reale ale elevilor care studiază această disciplină și își va adapta demersul didactic în funcție de acestea. Finalitățile activităților se pot realiza eficient, prin centrarea procesului de învățare pe activitatea elevului. De aici decurge necesitatea de a pune accent pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun trasarea unor sarcini de învățare concrete. Profesorul se va ghida, în primul rând, după programa disciplinei și va folosi instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează. Profesorul are libertatea de a selecta metodele pe care le consideră cele mai adecvate pentru atingerea finalităților vizate.

În selectarea metodelor profesorii vor da prioritate aceluia care vizează nemijlocit formarea competenței de comunicare corectă și conștientă în limba română: exercițiul și analiza gramaticală. Acestea contribuie la înțelegerea mecanismelor interne ale limbii și la transferul cunoștințelor teoretice în practică, sprijinind astfel dezvoltarea unei exprimări corecte, clare și adecvate contextului de comunicare. Prin exercițiul gramatical, elevii aplică regulile limbii în contexte variate – de la recunoașterea și corectarea formelor greșite până la producerea de enunțuri și texte proprii. Analiza gramaticală este utilizată nu ca scop în sine, ci ca instrument de conștientizare a funcționării limbii, favorizând înțelegerea relației dintre formă și sens. Prin intermediul acesteia, elevii pot explica structuri, pot identifica relațiile dintre cuvinte și pot construi treptat o reprezentare coerentă a sistemului limbii. În perspectiva comunicativ-funcțională, exercițiul și analiza gramaticală trebuie valorificate în contexte semnificative, legate de producerea și înțelegerea mesajelor orale și scrise. Se recomandă alternarea exercițiilor de recunoaștere și clasificare cu cele de transformare, completare, reformulare, corectare și creare de enunțuri și de texte, pentru a asigura învățarea activă și reflexivă.

Caracterul funcțional, practic, aplicativ al predării-învățării. Având în vedere că programa are la bază competențele generale și cele specifice, conținuturile apar, în acest context, drept mijloace de realizare a finalităților activității. Se recomandă abordarea părților de vorbire din trei perspective: semantică, morfologică și prin raportare la posibilitățile combinatorii ale acestora. În selectarea textelor literare/nonliterare se va avea în vedere o largă diversitate tipologică (cărți, periodice, resurse educaționale deschise - RED etc.) ca suport pentru formarea deprinderilor de comunicare orală și scrisă, corectă, coerentă și expresivă în limba română.

Diversificarea metodelor și a instrumentelor de evaluare. O eficiență sporită a învățării decurge și din tipurile de evaluare folosite în procesul didactic. Este recomandabil ca profesorul să folosească, în mod adecvat scopurilor educaționale, acele forme ale evaluării care pot cuantifica progresul elevilor în domeniul comunicării orale sau scrise în limba română. Deoarece comunicarea implică o componentă intrinsecă de evaluare, se recomandă utilizarea în mod consecvent a formelor complementare de evaluare (interevaluare și autoevaluare), alături de alte mijloace considerate eficiente în raport cu această disciplină de studiu (portofoliul, fișele de evaluare, proiectele etc.).

Pentru configurarea demersului didactic din perspectiva politicilor lingvistice europene, se va urmări dezvoltarea competențelor de comunicare ale elevilor în context european: limbile de școlarizare, educație plurilingvă, educație interculturală (<http://www.coe.int>).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Bidu-Vrănceanu, Angela, Forăscu, Narcisa, *Limba română contemporană. Lexicul*, București, Editura Humanitas Educațional, 2005.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a III-a, revizuită și adăugită), Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti”, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016.

DOOM = Vintilă-Rădulescu, Ioana (coord.), *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2021.

Guțu Romalo, Valeria (coord.), *Gramatica limbii române*, București, Editura Academiei Române, 2008.

Neamțu, G.G. *Teoria și practica analizei gramaticale*, Pitești, Editura Paralela 45, 2024.

Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*, București, Univers Enciclopedic Gold, 2016.

Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Dicționar de interpretări gramaticale: cuvinte mici, dificultăți mari*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2020.

Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2024.

Pană Dindelegan, Gabriela, Brăescu, Raluca, Aranghelovici, Cristiana, *Limba română. Exerciții normative*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2024.

Vintilă-Rădulescu, Ioana, (coord.), *Punctuația limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Books, 2025

GRUP DE LUCRU	
Nume și prenume	Instituție de apartenență, localitate, județ
Prof.dr. Robu Adriana Maria	Colegiul Național Pedagogic „Vasile Lupu”, Iași
Prof.dr. Standavid Beatrice	Colegiul Național Pedagogic „Mihai Eminescu”, Târgu Mureș
RESPONSABIL/COORDONATORI ȘTIINȚIFICI	
Nume și prenume	Instituție de apartenență, localitate, județ
Responsabil Prof. dr. Georgeta IORDACHE	Ministerul Educației și Cercetării - Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare
COORDONATORI ȘTIINȚIFICI	
Prof. univ.dr. DRAGOMIRESCU ADINA	Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan-Al Rosetti”-Universitatea din București
Conf. univ. dr. ILIE EMANUELA	Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași
Prof. LĂUDOIU DANIELA	Ministerul Educației și Cercetării - Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare
Lect. univ. dr. TĂMĂIAN IOANA	Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj